Eduskunnan lakivaliokunta

Vastauksia 1.4.2022 esitettyihin kysymyksiin

KAA 5/2021 vp

LA 12/2019 vp

5.4.2022

1. **Sosiaalinen syrjäyttäminen pahoinpitelynä**

Rikoslain 21 luvun 5 § kattaa nykymuodossaan kaikenlaisen toisen terveyden vahingoittamisen, tekotavasta riippumatta. Tapauksia on ollut vain muutama, ne ovat olleet syrjinnän luonteisia. Nykyistä avointa säännöstä on vaikea lähteä täsmentämään niin, että nimenomaan sosiaalinen syrjäyttäminen säädettäisiin yhdeksi pahoinpitelyn tyyppitapaukseksi. Nykyinen avoin säännös mahdollistaa sen, että pahoinpitelyksi luokitellaan syrjinnäntapainen sosiaalinen syrjäyttäminen, jos siitä aiheutuu uhrille terveyden vahingoittuminen.

Sosiaalinen syrjintä on vaikea toisessakin suhteessa. Ihmiset saavat vapaasti valita ystävänsä ja kaverinsa. Mikä olisi se velvollisuus, joka tulisi sosiaalisena syrjäyttämisenä pahoinpitelynä rangaistavaksi? Jos syrjäyttäjä on esimerkiksi opettaja, myös pahoinpitelyn säännös voisi soveltua. Tutkinnassa on ollut myös tapauksia, jossa perheeseen sijoitettu lapsi on syrjäytetty sosiaalisesti, esimerkiksi pitämällä hänet tietoisesti erillään sijoitusperheen normaalielämästä. Tiedän yhden tapauksen, jossa tekijä (sijaisvanhempi) on käräjäoikeudessa tuomittu pahoinpitelystä. Kysymys oli tapauksessa tosin siitäkin, ettei lapselle ollut tarjottu riittävää ravintoa. Tutkinnassa on tapauksia ollut enemmänkin. Tiedän tämän hyvin, koska olen toiminut yli 20 vuotta eri lastenpsykiatrian yksikköjen työnohjaajana ja konsulttina. Kysymys ei siis ole kuolleesta kirjaimesta, toisin kuin kuultavana olleen komisarion puheenvuorosta voisi päätellä.

En näe mahdolliseksi tässä vaiheessa puuttua pahoinpitelyrikoksen tunnusmerkistöön, enkä pidä sitä tarpeellisenakaan.

2. Sovittelu puuttumiskeinona

Sovittelu on käyttökelpoinen erityisesti alle 15 - vuotiaiden jutuissa, koska heidän juttujaan ei voida oikeudessa rikoksina käsitellä. Tutkimusten mukaan neljä viidestä sovittelualoitteesta johtaa sopimukseen ja sopimukset täytetään lähes poikkeuksetta. Myös tekojen uusimisriski pienenee, erityisesti nuorten osalta. Tiedän tämän myös kokemuksesta, koska olen kouluttanut ja konsultoinut sovittelutoimistoja yli 40 vuoden ajan ja siitä muutaman artikkelinkin kirjoittanut. Sekä tekijät että asianomistajat ovat olleet pääosin tyytyväisiä sovitteluun ja sen tuloksiin. Sovittelussa hoidetaan vuosittain noin 12 000 juttua, mikä tuottaa merkittävää kustannussäästöä poliisille ja oikeuslaitokselle. Rikosoikeudellisesti vastuunalaistenkin jutut jätetään yleensä syyttämättä, jos sovittelu on sujunut tuloksellisesti.

Matti Tolvanen
OTT, rikos- ja prosessioikeuden professori
Itä-Suomen yliopisto
Oikeustieteiden laitos
matti.tolvanen@uef.fi
P. 050 550 8092